

Asia: VM068:00/2017

Kuuleminen henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportista

Nykytilan ongelmat

Onko työryhmä mielestänne tunnistanut oikeat haasteet nykyjärjestelmässä? Onko tiedossanne sellaisia ongelmia, jotka tulisi näiden lisäksi huomioida?

-

Onko järjestelmässä sellaisia elementtejä, joista ei mielestänne saisi luopua?

-

Tulevaisuuden näkymät ja haasteet

Millaisten ilmiöiden oletatte vaikuttavan henkilön yksilöinnin ja identiteetin tarpeisiin tulevaisuudessa? Onko joihinkin muutostrendeihin reagoiminen erityisen kriittistä tulevaa ratkaisua suunniteltaessa?

-

Miten näette nykyisen henkilötunnusjärjestelmän mahdollisuudet vastata tulevaisuuden haasteisiin?

-

Oletteko tunnistaneeet sellaisia jo olemassa olevia tarpeita, joihin väliraportissa esitetyt ratkaisumallit eivät kykene vastaamaan?

-

Biometria

Miten näette biometrian hyödyntämismahdollisuudet uudistuksessa?

-

Millaisia mahdollisuuksia biometria tarjoaa?

-

Millaisia riskejä näette biometrian hyödyntämisessä?

-

Ratkaisumallien arviointi

Kommentteja minimimallista

-

Kommentteja keskitetystä mallista

-

Kommentteja hajautetusta mallista

-

Millä tavalla työtä tulisi mielestänne jatkossa suunnata? Mitkä elementit esitetyistä malleista ovat mielestänne tarkoituksenmukaisia jatkoselvityksen kannalta?

-

Mitä elementtejä malleista puuttuu tai haluaisitteko esittää kokonaan toisenlaista ratkaisumallia?

-

Vaikutukset

Miten vaikutusarviointia olisi mielestänne tarkoituksenmukaista tehdä, kun jatkoselvityksen kohde on konkretisoitunut?

-

Mitä tahoja olisi mielestänne tärkeää kuulla vaikutuksia arvioitaessa?

-

Miten arvioisitte vaikutuksia järjestelmiinne tai toimintaanne seuraavissa tilanteissa, olettaen mahdollisuuden kohtuulliseen siirtymäaikaan:

A) henkilötunnuksen välimerkki muutetaan tai lisätään uusi välimerkki

B) henkilötunnuksesta poistetaan sukupuoli tieto

C) henkilötunnuksesta poistetaan syntymäaika

D) henkilötunnuksen muoto muutetaan kokonaisuudessaan erilaiseksi merkkisarjaksi

C-kohta: Tasa-arvovaltuutettu kannattaa sitä, että henkilötunnuksesta poistetaan henkilötieto.
Katso perustelut tasa-arvovaltuutetun lausunnosta avoimessa vastauskentässä.

Muut kommentit

Muita kommentteja väliraportista tai selvityksen kohteesta

-

Avoim vastauskenttä

Tähän voitte kirjoittaa vapaasti jäsennellyn avovastauksen

Tasa-arvovaltuutettu vastaa saamaansa kuulemispyyntöön sukupuolten tasa-arvoon liittyvän toimivaltansa näkökulmasta. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolaki) tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.

Tasa-arvolain tarkoituksena on lisäksi estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Säännökset sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvasta syrjinnästä ovat tasa-arvolain erityisesti sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kuten transihmisten ja intersukupuolisten syrjinnän estämiseksi.

Tasa-arvolain 4 §:n mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tasa-arvolain 6 c §:n mukaan viranomaisten tulee myös ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Tasa-arvovaltuutetusta on hyvä, että kaikissa väliraportissa esille tuoduissa malleissa henkilötunnuksesta ei enää ilmenisi henkilön oikeudellinen sukupuoli. Tämä ennaltaehkäisisi sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää sekä parantaisi transihmisten ja intersukupuolisten yksityisyydensuojaa.

Tällä hetkellä on tilanteita, joissa sukupuolen ilmeneminen henkilötunnuksesta aiheuttaa ongelmia niille, joiden sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu ei vastaa heidän oikeudellista sukupuoltaan. Transihmiset ovat kertoneet tasa-arvovaltuutetulle, että heidän on saatettu epäillä käyttävän jonkun toisen henkilöllisyystodistusta tai muuten on kiinnitetty huomiota ristiriitaan henkilötunnuksen ja sukupuolen ilmaisun välillä. Tiedon ihmisen kuulumisesta sukupuolivähemmistöön ei pitäisi tulla muiden tietoon ihmisen tahtomatta.

Mikäli henkilötunnuksesta poistettaisiin sukupuolimerkintä, etuna olisi myös se, että transsukupuoliset eivät enää tarvitsisi uutta henkilötunnusta sukupuolen vahvistamisen yhteydessä eikä heidän tarvitsisi uusia esimerkiksi henkilöllisyystodistustaan ja työ- ja opiskelutodistuksiaan.

Myös intersukupuolisia auttaisi se, että henkilötunnuksesta ei ilmenisi oikeudellinen sukupuoli. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE nosti intersukupuolisten lasten hoitoa koskeneessa kannanotossaan 22.3.2016 (STM105:00/2014) esille myös sen, että intersukupuolisten lasten näkökulmasta on ongelmallista, että lapsi on määriteltävä väestörekisterijärjestelmässä jo ensimmäisten elinviikkojen kuluessa tytöksi tai pojaksi. ETENE:n

mukaan henkilötunnusta käytetään useimmiten tarkoituksiin, joissa henkilön tunnistaminen naiseksi tai mieheksi ei ole tarpeellista. Intersukupuolisen henkilön kohdalla sukupuolen ilmaisema henkilötunnus ei välttämättä kerro, kuka henkilö on ja voi jopa johtaa harhaan. Silloin, kun sukupuolella on merkitystä, sitä koskeva identifiointi voidaan toteuttaa muutenkin kuin henkilötunnuksella.

Tasa-arvovaltuutettu kannattaa sitä, että sukupuoli ei enää tulevaisuudessa näkyisi henkilötunnuksesta ja henkilöllisyystodistuksesta. On kuitenkin tärkeää, että tiedot ihmisten oikeudellisesta sukupuolesta ovat edelleen tallennettuina esimerkiksi väestötietojärjestelmään ja muihin henkilörekistereihin ja ne ovat käytettävissä niissä tilanteissa, joissa tietoa sukupuolesta tarvitaan.

Tällä hetkellä oikeudellisia sukupuolia on kaksi eli nainen ja mies. Sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajavat järjestöt ovat tuoneet esille sen, että kolmas vaihtoehto olisi tarpeen niille, joiden sukupuoli-identiteetti ei ole nainen tai mies.

Tiedot sukupuolesta ovat tärkeitä seurattaessa naisten ja miesten asemaa yhteiskunnassa ja suunniteltaessa ja toteutettaessa niiden pohjalta yhteiskuntapoliittisia toimenpiteitä. Tietoa tarvitaan tilastoja ja tutkimuksia varten.

Tietoja sukupuolesta tarvitaan myös edistettäessä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Tasa-arvolain mukaan viranomaisten tulee ottaa naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen huomioon esimerkiksi palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa. Lisäksi pitää ottaa huomioon se, että palvelut järjestetään myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ajatellen.

Terveydenhuollossa sukupuolella on merkitystä muun muassa seulonnoissa ja joukkotarkastuksissa. Suomessa miehet ovat asevelvollisia ja naiset voivat suorittaa vapaaehtoisen asepalveluksen. Koulutuksessa ja työelämässä on tärkeää seurata naisten ja miesten/tyttöjen ja poikien määriä ja jakautumista eri koulutus- ja toimialoilla. Tilanteita, joissa tiedolla sukupuolesta on merkitystä, on paljon ja on tärkeää, että tiedot sukupuolesta ovat tällöin olemassa ja tarvittaessa saatavilla.

Lundell-Kiuru Minna
Tasa-arvovaltuutettu